

Põrgupõhja uus Vanapagan

VANEMUINE

teatri peatoetaja

152. hooaeg

ARDO RAN VARRES

Põrgupõhja uus Vanapagan

ALGUPÄRANE EESTI OOPER

KOLMES VAATUSES ÜHE VAHEAJAGA

The New Old Nick of Hellsbottom

ORIGINAL ESTONIAN OPERA

IN THREE ACTS WITH ONE INTERMISSION

Kristi Klopetsi libreto Anton Hansen Tammsaare teose põjal

Libretto by Kristi Klopets based on Anton Hansen Tammsaare's book

ESIETENDUS 6. MAIL 2022 VANEMUISE VÄIKESES MAJAS

PREMIERE ON MAY 6TH 2022 AT THE SMALL BUILDING OF THE VANEMUINE THEATRE

Osades / Cast

Helilooja / Composer Ardo Ran Varres
Muusikajuht ja dirigent / Musical Director and Conductor Risto Joost
Dirigent / Conductor Martin Sildos või/or Taavi Kull
Lavastaja / Director Vilppu Kiljunen (Soome / Finland)
Kunstnik / Set Designer Iir Hermeliin
Valguskunstnik / Lighting Designer Anton Kulagin
Videokujundaja / Video Designer Juho Porila
Lavastaja assistent / Director's Assistant Kädi Jakobson
Koormeistrid / Chorus Masters Piret Talts, Aleksandr Bražnik, Kristi Jagodin
Koori kontsertmeister / Chorus Rehearsal Pianist Katrin Nuume
Kontsertmeistrid / Rehearsal Pianists Margus Riimaa, Piia Paemurru
Tiitrid tõlkis / Translation of subtitles by Pirjo Jonas
Inspitsient / Stage Manager Meelis Hansing

JÜRKA
Koit Soasepp (Soome RO / Finnish NO) või/or
Prit Volmer (RO Estonia / Estonian NO)

KAVAL-ANTS / CUNNING ANTS
Rasmus Kull

LISETE
Karmen Puis

JUULA
Annaliisa Pillak (külastena / guest)

KIRIKUÕPETAJA / PASTOR
Atlan Karp (külastena / guest)

AMETNIK / OFFICIAL
Jaan Willem Sibul või/or
Taavi Tampuu (külastena / guest)

KUSTA
Simo Breede

MAIA
Pirjo Jonas

NAABER / NEIGHBOUR
Tarmo Teekivi

MALL
Merle Jalakas

VIIU
Helen Hansberg

MUSTUSEVEDAJA / NIGHTMAN
Oliver Timmusk

KIVILÕHKUJA / ROCK BREAKER
Artur Nagel

KRAAVIKAEVAJA / DITCH DIGGER
Egon Laanesoo

TURBALÕIKAJA / PEAT CUTTER
Alo Kurvits

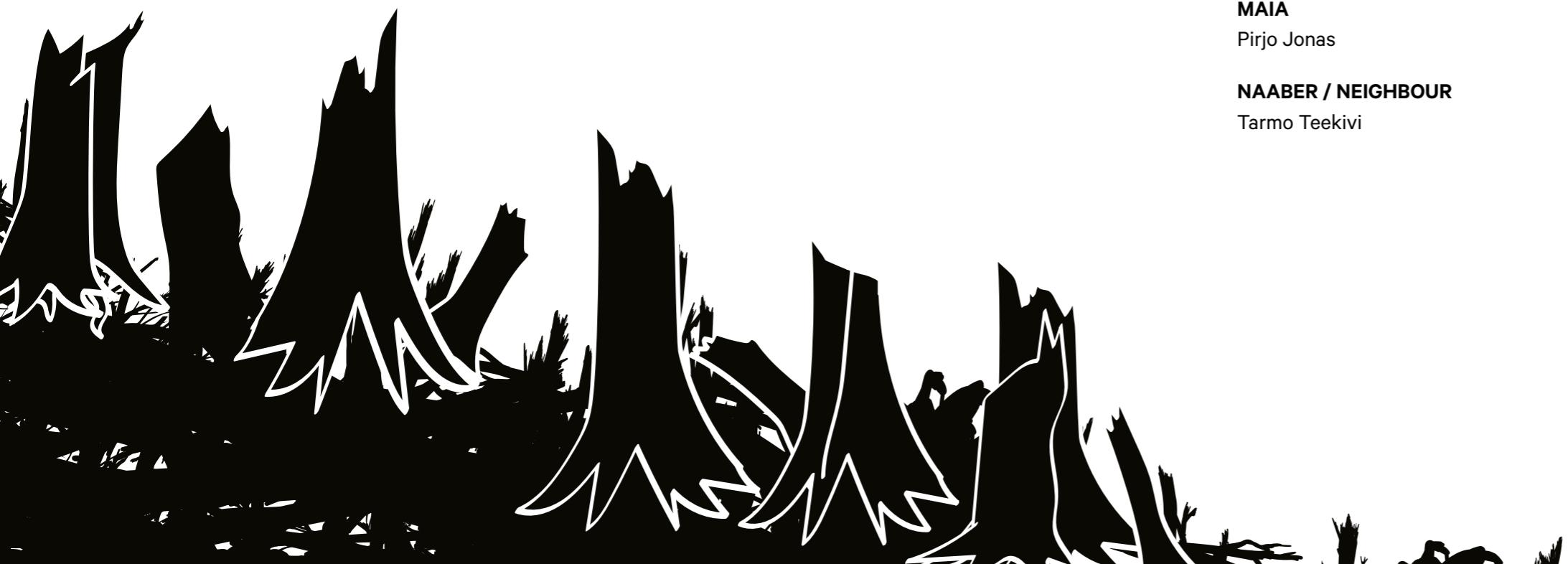
SULANE / FARMHAND
Janek Savolainen

RIIA
Elli Koidula Kull või/or
Iti Marie Jõgi (külastena / guests)

KAKSIKUD / TWINS
Mihkel Pulges, Priit Pulges või/or
Gregor Kurs, Geron Kurs (külastena / guests)

KÜLARAHVAS / VILLAGERS
Vanemuise ooperikoor /
Vanemuine Opera Chorus

Vanemuise sümfooniaorkester /
Vanemuine Symphony Orchestra

Ardo Ran Varrese ooper „Põrgupõhja uus vanapagan“ Anton Hansen Tammsaare samanimelise romaani ainetel on kahtlemata mitmetähenduslik teos. Maailm, mida Tammsaare oma romaanis kirjeldab, on koht, kus miski pole enesestmõistetav, sest miski pole tegelikult nii, nagu näib. Tammsaare geniaalne Fausti teema ümberpõõramine juhatab sisse absurdse ja satiiriliselt humoorika vaate inimese elule. Loo eeldus on hämmastavalt vastuoluline – saatana missioon Maa peal on päästa inimhinged öndsusesse ja elada ise head öndsat elu. See avab meile vaate paradokse täis maailma, mis on meile tuttav, kuna elu ise ongi kummalline ja segadust tekitav.

Ooperi peategelaselt Jürkalt saame teada, et rumalad on targad, kurjad on heatahtlikud ja armastuseta inimesed on hoolimatud reeturid. Näib, et teose tegelased pääsevad kindlastest määratlustest, keegi ei ole ühetimõistetav. See teos kirjeldab maailmavaadet ja inimese seisundit, mis sunnib meid kui ooperikülastajaid ise otsustama, tegema oma valikuid, mis on tähenduslik, oluline või tõene. See maailmavaade räägib mulle vajadusest proovida maailma mõista ja tölgendada, aktsepteerides selle mitmetähenduslikkust ning samal ajal seda, et asjad ei ole see või teine. Teisisõnu, et maailm ei ole mustvalge. Vaatamata sellele, mida meile õpetatakse, ei ole see nii. Nii nagu Jürkale õpetati enne seda, kui ta tuli Maale, inimeste maailma, omaenese põrgusse.

Ardo Ran Varrese muusika esindab kogu oma väljendusrikkuses ja kontrastsuses selle vastuolulise maailma kogemust. See loob uue narratiivse tasandi, ankurdab sündmused laval olevasse aega ja annab lavastajale tugeva ekspressiivse lähtepunkti, et luua pilt meie kangekaelsest peategelasest talle võõras maailmas. Kes on Jürka? Vaatan teda, meie peategelast, segaduse ja uudishimuga. Temas on midagi tuttavat, aga ta ei tundu siiski päris. Jürka on kangekaelne jõumees, kes tugineb õpitud teadmistele maailma ja inimelu kohta. Tal on lapse mõistus ja süda. Ta ei mõista, et need eeldused, mis on loodud taevas või mujal, lihtsalt ei kehti Maa peal, inimeste maailmas. Tammsaare Jürka on mõistatuslik tegelane, täis karnevalilikku loodusjöudu, kartmatust ja kummalist deemonlikkust. Kas Jürka on saatan, kes täidab oma salakavalat missiooni Maal? Või on ta ikkagi lihtsalt saatanat mängiv inimene või hull? Meie kirjanik ja helilooga kujutavad maailma, mis on nagu köverpeegel, ent samas nii äratuntav. See on ka pilt meie tänasest maailmast, siin ja praegu. Meeldib see meile või mitte.

– Lavastaja Vilppu Kiljunen

Ardo Ran Varres' opera *The New Old Nick of Hellsbottom*, based on the novel of the same name by Anton Hansen Tammsaare, is a work in which ambivalence is constantly present. The world that Tammsaare describes in his novel is a place where nothing can be taken for granted, because things are not what they seem. Tammsaare's ingenious inversion of the Faustian theme sets the stage for an absurd and satirically humorous view of human life. After all, the premise of the story, in which the devil's mission on earth is to save human souls to bliss and to live a good blissful life himself, is bewilderingly contradictory. This opens us up to a view of a world full of paradoxes, a world that is familiar to us because life itself is strange and confusing.

We learn from the opera's protagonist, Jürka, that the foolish are wise, the wicked are benevolent and the loveless are careless traitors. The characters in the work seem to escape a certain definition, no one is just one thing. This view of the world and the human condition that the work conveys forces us, as opera-goers, to decide for ourselves, to make our own choices about what is meaningful, important or true. That world view tells me about the need to try to understand and interpret the world, accepting all its ambivalence, and at the same time accepting that things are not either/or. In other words, that the world is not black and white. It is not, despite what we are taught. Just as Jürka was taught before he came to Earth, to the human world, to his own hell.

Ardo Ran Varres' music, in all its expressiveness and contrast, cultivates the experience of that contradictory and tearing world. It creates a new narrative level, it anchors the events in the time of the stage and gives the director a strong expressive starting point to create a picture of our stubborn protagonist in a world that is strange to him. Who is Jürka? I look at him, our protagonist, with confusion and curiosity. There is something familiar about him, yet he does not seem real. Jürka is a stubborn powerhouse who relies on a learned convention about the way of the world and human life. He has the mind and heart of a child. He does not understand that those assumptions created in heaven or elsewhere are simply not valid on Earth, in the human world. Tammsaare's Jürka is a cryptic character, full of a carnivalesque elemental force, fearlessness and a strange demonism. Is Jürka the devil performing his pernicious mission on Earth? Or is he, after all, just a man playing the devil or a madman? Our writer and composer depicts a world that is like a twisted mirror, yet so recognisable. It is also a picture of our world today, here and now. Whether we like it or not.

– Director Vilppu Kiljunen

Helilooja Ardo Ran Varres avab ooperi tagamaid

A. H. Tammsaare avaldas romaan „Põrgupõhja uus Vanapagan“ 1939. aastal, vahetult enne suurt sõda ja aasta enne surma. Romaani aines oli kirjaniku varasemat loomingut silmas pidades ootamatu. Ta ise kommenteeris seda nii: „Jah, võib-olla esiotsa teile tundub, et selle raamatut autor on hull, kuid edasi lugedes te jõuate veendumusele, et selle lugeja on hull. Ja kui te veel edasi loete, siis peaks teile selge olema, et terve maailm on hull.“

Tallinna Kirjanduskeskuse direktor Maarja Vaino on öelnud, et see on eksistentsialistlik, teoloogiline, ühiskonnakriitiline, müütiline ja apokalüptiline romaan. Samuti maailmakirjanduse romaan, hullumeelsuse romaan ja armastusromaan.

Jürka ehk Vanapagan

Tammsaare on oma viimase romaan aluseks võtnud eestlastele hästi tundud naljalood Kaval-Antsust ja Vanapaganast. Kaval-Ants on nutikas vembumees, kes teeb sulasena Vanapaganale palju pahandust. Nimetusel Vanapagan on eestlaste jaoks vähemalt neli tähindust:

a. Muistne esivanem, kes keeldus ristiusku vastu võtmast (vana pagan), taandus laande ja ümises regivärssi kui samal ajal külas kölas kirikulaul. Omamoodi vastupanuliukuja, kes kandis endas hilisemate põlvede nägemuses sappi ja vimma sakslastest valitsejate ja ristiusustajate vastu (*Paganus* – ladina keeles külaelanik, maamees. See termin omandas juba 2.–3. sajandil mittekristlase tähinduse).

„Ta on suures metsas suure koha omanik. Tal on suur sõjanui, austab pärimusi. Kaev ja sepiseoskus on pärít isa-isadelt. Jõudu on tal niipalju, et maadleb emakaruga. Kirikusse aga ei lähe, sest seal on igav istuda, selle keeldumuse töttu ta esialgne nägu moonutataksegi pahareti löustaks /.../ Olgugi ta juhm ja kangust täis, seevastu on ta aus ja siiras, natuke ehk ka ebausklik.“ Katkend Jaan Lintropi romaanist „Muiste“ (1936), mida teadaolevalt Tammsaare ka luges.

b. Hiid. „Tänapäeva eestlaste teadvuses on vanapagan üks eesti rahvaluule populaarsemaid tegelasi, enamasti hiulikult tugev ja juhm, vahel ka ehtsalt kuratlike joontega.“ – Ants Viires „Kultuur ja traditsioon“ (Ilmamaa 2001)

c. Kristliku mütoloogia Kurat. „Pagana lisatähendus „kurat“ ilmub trükisõnas alles Hupeli sõnaraamatu teises trükis 1818. Ilmselt andis nihke kuradi tähenduse poole sõna pagan kasutuseletulek pehmema vandesõnana. Meie folkloristikus kirjanduses on vanapagan kujunenud kuradi esindusnimetuseks. Sellele ei leidu vahetuid vasteid teiste rahvaste juures.“ – Ants Viires

„A. H. Tammsaare Vanapagan pole päris seesama vanapagan, kes eesti rahvajuttudes. Seal ei tundnud Kaval-Ants iialgi vähimatkki muret selle pärast, et kunagi tulevikus võiks teda tänapäeval seateempude eest oodata mingi karistus, põrgukatlad ja igavene piin. Jürka on enamat kui rumal hiid. Välimuselt ehtne eesti vanapagan, tuksub tema rinnas kristlikust mütoloogiast pärít saatana hing.“ – Andrus Kivirähki saatesõna Tammsaare romaan uustrükile 2018. aastal.

d. Klassikaline triksteri tüüp. Aegade algusest olemas olnud tegelane. Täiuslikult loodud maailma pahempidi pööraja. Teispool head ja kurja. Ilma teoloogilise taustata. Hasso Krull: „Jürka „põrgu“ paistab olevat esivanemate vald. Ta on kosmiline tegelaskuju, rumalavöitu, aga vägev ja saladuslik.“

Vanapagana nimetus ei tähenda eestlaste jaoks automaatselt Kuradit.

Ants Viires: „Nii mõnelgi puhul, kui on tegemist „ehtsa“ kuradiga, kaob vanapagan selgesti tagaplaanile. Olgu see vanasõnades, taimenimedes jne. See osutab vanapagana „inimlikule“ päritolule rahva teadvuses.“

Kaval-Ants

Rahvasuu Levinud Kaval-Ants kuju tugineb sakslaste Hansu-nimelisele vembumehele.

Jaan Lintrop: „Ants on oma ajale kohanenud, tsiviliseeritud inimene; avalikult ütelda moodne sulitüüp. Tema põhjatu müts ja sukasaar ei saa kunagi kulda täis. See Ants on õelam kui Saksa Hans, kes hoolimatu ja julm vaid enda huvides. Meie Ants teeb teistele kahju, ilma et tal endal oleks sellest mingit kasu. Ürgsed tõuomadused, soomeugriline ilvesetigedus, avalduvad temas uuel kujul. Ants möistab käsud meelega võõriti, jaburdab töödega: kütab sauna maatas, lõikab rukkiterad pooleks, peksab rehenurgad maha nagu ei oskaks ta eesti keelt! Poegadel nülib nahad maha, tapab naise-lapsed; valab vanapaganale tina silma ja haudub mõtteid, „kuidas vanapaganast enesestki lahti saaks. Sedaviisi lootis Ants vanapagana koha enesele saavat...“ Nagu loeks ajalehest mõnda moodsat kohtuprotsessi!“

M. Horkheimer ja T. W. Adorno räägivad oma 1947. aastal ilmunud raamatus „Valgustuse dialektika“ (Ilmamaa 2022, tõlkinud Katre Ligi ja Toomas Rosin) valgustuse („lummusest vabastamise“, ratsionaalsuse, „animismi väljajuurimise“, „müüdilisest elutunnetusest lahkumise“) hukatuslikkusest. Kogu valgustuse protsess projitseeritakse ühes peatükis Odysseuse kujule, kes on nende sõnul kaval üksiklane, seikleja, *homo oeconomicus* ehk kapitalismiajastu kodaniku sümbol. Petmine on ellujäämise ja edu tagatis, ning Odysseus teeb seda korduvalt. Siit peegeldub side Kaval-Ants tegelaskujuga.

Romaani proloog ja epiloog

Tammsaare romaan esmatrükk ilmus 1939. aastal Noor-Eesti kirjastuses Tartus. Esimene peatükk kirjeldab, kuidas inimestest ja teedest eemal laanekurus asus üksik talu nimega Põrgupõhja, kuhu asusid uustulnukatena elama Jürka ja Lisete. Kuna eelmist peremeest kutsuti (ilmselgelt talu nime nöögates) Vanapaganaks, siis on Jürka automaatselt sama talu „uus Vanapagan“. Kogu teose väitel saab lugeja vihjeid, et Jürka peab end Kuradiks ja Lisete on Kuradi naine. Jürka raiub kui rauda, et tema on tulnud maa peale, et õndsaks saada. Külainimesed, kaasaarvatud ka pastor, peavad neid ohmudeks. Vaid Kaval-Antsul tekivad kõhklused: mis siis kui Jürka töesti on Saatan ise? Kuigi vihjeid on palju, jätab Tammsaare teadlikult otsad lahtiseks, andmata selget vastust.

1957. aasta kordustrükis avaldatakse esmakordelt Tammsaare poolt kirja pandud romaani proloog ja epiloog. Sealt saame teada, et taevas valitseb kriis. Jumal on hakanud inimeses kahtlema. Kas ta on üldse nõnda loodud, et võiks õndsaks saada? Kui inimese loomine on äpardunud, siis tuleb ta tagasi võtta. Inimsool lastakse sel juhul hävineda. Leping taeva ja põrgu vahel jääb jõusse vaid ühel tingimusel. Vanapagan peab inimesena maa peale minema ja püüdma õndsaks saada. Epilogist saame teada, et juba 100 aastat ootab Vanapagan otsust, et mis siis ikkagi inimkonnast saab... ootame pingsalt meiegi täna, siin, aastal 2022. Mõtlesin ooperi loomisel muuhulgas ka neile kaasaegsetele hädadele: kliimaprobleemid, reostus ja metsade hävitamine, pagulaskriisiga seotud pained, polariseerumine, üle võlli ahnus, „tõejärgsus“, tehnoloogia rusuv mõju, depressioon, edukultus, koduvägivald, häbitu edevus ja nartsissism, südametu egotsentrism jmt. Hiljem on siia otsa kihistunud veel koroonahullus ja ráige sõda...

On äärmiselt sümpaatne, et Tammsaare proloogi ja epiloogi esmatrükkis ei avaldanud. See annab loole palju ambivalentsema haarde. Kas Jürka on Kurat või köigest külahull? Sama põhimõtet järgin ka ooperi. Vaatajale ei anta otsesteid selgitusi, mis on seotud Tammsaare teose proloogi ja epiloogiga. Vihjamisi räägib sellest Jürka II vaatuse esimese pildis, kuid ilmselgelt peab kirikuõpetaja teda nupust nikastanuks.

Mets

Oluline on, et Põrgupõhja talu asub metsas. See kajastub nii lauldas tekstis kui ka muusikas. Mets on eestlastele püha, lausa religioosse tähindusega. Oluline on mõista, et eestlastel on tänini loodusega seotud religioosse tunded: nn animistlik maailmavaade. Iga eestlane mõistab, miks Jürka ei taha loo lõpus oma kätega rajatud talumaalt lahkuda, kuigi see oleks igati mõistlik. Eesti inimene otsib identiteeti paiga kaudu. Valdur Mikita kasutab selleks terminit „kultuuri geomütoogiline järjepidevus“. Murdumishetkeks on see, kui katkeb inimese side maaga.

Huumor, sarkasm, iroonia

Oluline on minu jaoks ka huumor, millega Tammsaare lugu jutustab ja oma tegelasi vaatleb. Tundub nagu oleks autor pea kõigi inimlike omaduste suhtes – välja arvatud armastus – (soojalt) sarkastiline, kohati väga iroonilinegi. Eriti terav on autor institutsioonide, sootsiumite ja neid esindavate inimeste laialt levinud mõtteviisi suhtes: ahnus, ülbus, rumalus, valelikkus, edevus, võimuha, valevagadus jne. Armutult kritiseerib Tammsaare völgu elamist, mis on tänapäeval pigem normaalsus. Tundub, et tal oli kana kittkuda küünilise kasumijahi mentaliteediga, samuti ironiseerib ta muhedalt abieli kaudu körgemale positsioonile tikkujaid, skeemitajaid ja labaseilt valetajaid. Romaan mõjub päev-päevalt üha aktuaalsemana, see näitab, kuidas ühiskonnas toimuvad protsessid on korduva iseloomuga ja et inimene pole muutunud. Täna tahaks töesti hüüda: „Maailm on hulluks läinud!“

Jääb vaid üle küsida: „Mis on jääv?“

Kindlasti armastus

ja huumor.

Composer Ardo Ran Varres Reveals the Background to the Opera

A. H. Tammsaare published his novel *The New Old Nick of Hellsbottom* in 1939, just before the war and a year before his death. The subject matter of the novel was unexpected in the light of the writer's earlier work. His comments were: "Yes, maybe it will seem at first that the author of this book is insane but keep on reading and you'll become convinced that the reader is crazy. And if you keep on reading even further, it should dawn on you that the whole world is crazy."

Maarja Vaino, Director of the Tallinn Literary Centre, has said that it's an existentialist, theological, socially critical, mythical and apocalyptic novel. It's also a novel of world literature, a novel of madness and a romance novel.

Jürka or the Old Nick

Tammsaare based his last novel on the funny tales of Cunning Ants and the Old Nick that are well known to Estonians. Cunning Ants is a clever trickster who causes a lot of mischief as a servant to the giant/devil Old Nick. The name Old Nick (Vanapagan) has at least four meanings for Estonians:

a. An ancient ancestor who refused to accept Christianity (an old pagan) retreated to the forest and hummed runic verses whilst church hymns were sung in the village. A kind of resistance fighter, who in the eyes of later generations carried within him rage and fury against the German rulers and Christianisers (*Paganus* – Latin for villager, countryman). This term acquired the meaning of 'non-Christian' as early as the 2nd and 3rd centuries).

"He owns a big farmstead in a big forest. He has a big warrior's baton, he respects traditions. The well and forging skills come from his forefathers. He has the strength to wrestle a mother bear. But he won't go to church, because sitting there is boring, and because of this refusal, his original face is distorted into an impish grimace /.../ He may be dumb and stubborn, but he's also honest and sincere, maybe a little superstitious as well." Excerpt from Jaan Lintrop's novel *Erstwhile* (1936), which Tammsaare is also known to have read.

b. Giant. "In the consciousness of Estonians today, the Old Nick is one of the most popular characters in Estonian folklore, mostly strong as a giant and as dumb, sometimes with genuinely devilish characteristics." – *Culture and Tradition* by Ants Viires (Ilmamaa 2001).

c. The Devil of Christian mythology. "Devil, the additional meaning of the word pagan, appears in print only in the second edition of Hupel's dictionary in 1818. The shift towards the meaning of devil came probably from the introduction of the word pagan as a softer swear word. In our folkloristic literature, the Old Nick has become a representative name for the devil. Other nations have no direct equivalents of this." – Ants Viires

"A. H. Tammsaare's Old Nick is not quite the same Old Nick as in Estonian folk tales. In those tales, Cunning Ants wasn't even the slightest bit concerned that at some point in the future he might have to face some kind of punishment, hellfire and eternal torment for his deplorable acts. Jürka is more than a dim-witted giant. He looks like a real Estonian Old Nick, with the soul of Satan from Christian mythology beating in his chest." – Andrus Kivirähk's foreword to the new edition of Tammsaare's novel in 2018.

d. A classic trickster type. A character that has existed since the beginning of time. Perfectly created to turn the world upside down. On the other side of good and evil. Without any theological background. Hasso

Krull: "Jürka's 'hell' seems to be the parish of his ancestors. He's a cosmic character, a bit on the dumb side, but powerful and mysterious."

For Estonians, the name Old Nick does not automatically mean the devil.

Ants Viires: "In many cases, when it comes to the 'real' devil, the Old Nick clearly fades into the background. Be it in proverbs, plant names, etc. This points to the 'human' origin of the Old Nick in people's consciousness."

Cunning Ants

The figure of Cunning Ants in folklore is based on the German prankster called Hans.

Jaan Lintrop: "Ants is a civilised man, adapted to his times; a modern scoundrel, to put it directly. His bottomless hat and coffers can never be filled to the brim with gold. This Ants is meaner than the German Hans, who is ruthless and cruel only for his own good. Our Ants harms others without any benefit to himself. The ancient characteristics of the breed, the Finno-Ugric meanness of the lynx, manifest themselves in him in a new way. Ants deliberately misunderstands orders, and fools around with his chores: he heats the sauna so much that it burns to the ground, cuts the rye grains in half, beats down the hay as if he didn't speak Estonian! He skins the sons, kills the wife and children; pours tin in the Old Nick's eyes, and hatched thoughts of "how to get rid of the Old Nick himself. That's how Ants hoped to get the Old Nick's farmstead to himself..." It's like reading about a modern trial in a newspaper!"

In their book *Dialectic of Enlightenment* published in 1947, M. Horkheimer and T. W. Adorno speak of the doom of enlightenment ('liberation from enchantment', rationality, 'eradication of animism', 'departure from the mythical perception of life'). In one of the chapters, the whole process of enlightenment is projected onto Odysseus, who according to them is a cunning loner, an adventurer, a *homo oeconomicus*, a symbol of the capitalist citizen. Deception is a guarantee of survival and success, and Odysseus does it repeatedly. This reflects the connection with the character of Cunning Ants.

Prologue and epilogue of the novel

The first edition of Tammsaare's novel was published in 1939 by the Noor-Eesti Publishing House in Tartu. The first chapter describes how Jürka and Lisete settled as newcomers on the lonely farm called Hellsbottom, hidden away in the forest, far from people and roads. As the previous owner was called Old Nick (obviously in reference to the name of the farm), Jürka is automatically the 'new Old Nick' of the same farm. Throughout the novel, the reader is given hints that Jürka thinks he's the Devil and Lisete is the Devil's wife. Jürka keeps claiming that he's come to earth to seek salvation. The villagers, including the pastor, think the couple are dimwits. Only Cunning Ants has doubts: what if Jürka really is Satan himself? Although there are many clues, Tammsaare deliberately doesn't tie up the loose ends and give a clear answer.

The prologue and epilogue of the novel written by Tammsaare are published for the first time in the edition of 1957. We find out from there that there's a crisis in heaven. God has started to doubt people. Have they even been created in a manner that allows them to be saved? If the creation of people has failed, it must be reversed. The human race is then allowed to perish. The covenant between heaven and hell remains in force on only one condition. The Old Nick has to go to earth as a man and try to find salvation. The epilogue tells us that for 100 years, the Old Nick has been waiting for a decision on what will become of mankind... and so are we today, in 2022. When creating the opera, I also thought about these contemporary ills: climate problems, pollution and deforestation, the pressures of the refugee crisis, polarisation, overwhelming

greed, 'post-truth', the crushing impact of technology, depression, the cult of success, domestic violence, shameless vanity and narcissism, heartless egocentrism, etc. The coronavirus and the horrific war have been added to all this...

It's extremely pleasing that Tammsaare did not publish the prologue and epilogue with the first edition. This gives the story a much more ambivalent reach. Is Jürka the Devil or just a village idiot? I follow the same principle in the opera as well. The audience is not given any direct explanations relating to the prologue and epilogue of Tammsaare's novel. Jürka alludes to this in the first scene of Act II, but the minister clearly thinks he's gone doolally.

Forest

It's important that the Hellsbottom Farm is located in the forest. This is reflected in the lyrics as well as the music. For Estonians, the forest is sacred, even having a religious meaning. It's important to understand that Estonians still have religious feelings connected with nature: the so-called animistic worldview. Every Estonian understands why Jürka doesn't want to leave the farm he's built with his own hands at the end of the story, even though it would be the reasonable thing to do. Estonians look for identity through places. Valdur Mikita describes it as 'geomythological continuity of culture'. The breaking point comes when the human bond with the earth is broken.

Humour, sarcasm, irony

The humour with which Tammsaare tells the story and observes his characters is also important to me. It seems like the author is (warmly) sarcastic, sometimes even very ironic, toward all human traits except for one – love. The author is particularly scathing towards the widespread mindset of institutions, societies and the people who represent them: greed, arrogance, stupidity, deceit, vanity, lust for power, false piety, etc. Tammsaare relentlessly criticises living in debt, which has become the normal way of life. He seems to have had a bone to pick with the cynical profiteering mentality, as well as wryly mocking the upstarts climbing the social ladder through marriage, schemers and bald-faced liars. The novel comes across as more and more topical every day, as it shows how the processes in society are recurrent and that man has not changed. Today many of us really want to shout: "The world has gone mad!"

The only question remains is this: "What endures forever?"

Love, for sure,

and humour.

Sisukokkuvõte

I vaatus

Kaua metsakurus tühjalt seisnud Põrgupõhja tallu kolib Jürka oma naise Lisetega. Ametnik uurib, kes nad on ja kust pärít. Jürka väidab, et taevas saatis ta maa peale, et õndsaks saada. Ametnik teab rääkida, et talu endist peremeest kutsuti Vanapaganaks.

Jürka teatab, et ta on siis „uus Vanapagan“. Ametnik annab loa Põrgupõhjale elama asuda. Jürka ja Lisete lähevad kodu poole, teel kohtavad nad külarahvast ja mustusevedajat. Nad soovivad pörsast osta. Mustusevedaja soovitab Kaval-Antsule pöörduda. Nad jõuavad Kaval-Antsu taluni. Seal kohtavad nad sulast, kes – nagu hiljem selgub – ongi Kaval-Ants. Jürka solvub ja tahab lahkuda. Kaval-Ants räägib ta pehmeks, pakub töö eest talle mullikat, hobust, sahka ja vankrit. Ta väidab, et tööga saab õndsaks. Jürka jäab teda uskuma, otsustab palgata sulase, et saaks ise minna Antsu juurde tööle. Kui selgub, et Lisete eelistab sulast oma mehele, paneb Jürka küünile tule otsa ning laseb sulasel leekides hukkuda. Jürka ise huvitub aga üha enam Antsu saadetud uestest abilisest Juulast, kes üsna pea temalt kaksikuid ootab. Sellest teada saades sureb Lisete viha kätte.

II vaatus

Kirikus peetakse jumalateenistust ja lauldkese Lutheri koraali. Jürka käib kirikuõpetaja juures, et kaksikud hingekirja saada. Pastor küsitleb Jürkat, kes kinnitab, et ta on päris Vanapagan ja tuli maa peale taeva tahtel, et õndsaks saada. Ta väidab, et Peetrus käskis proovida. Kui ta saab maa peal õndsaks, saab ta edaspidigi inimhingi. Kui ta ei saa õndsaks, siis pole ka inimesel võimalik maa peal õndsaks saada ja inimkond on määratud hukule. Pastor peab teda ullikeseks. Jürka väidab kaljukindlalt, et Peetrus andis talle isikutunnistuse ja on šokis, kui selgub, et see on võltsitud. Pastor lubab Jürka ja Juula paari panna, et lapsed saaksid isa ja ema.

Viis aastat hiljem. Jürka rabab ikka Kaval-Antsu heaks tööd teha. Ta jäab mõttesse, unistab, et saaks rohkem kodus olla, kuid võlg vajab tasumist. Rase Juula avastab kaksikute ja Jürka peas sarvekülmud. Ta küsib Jürkalt, ega ta Vanapagan ole, et sarved peas. Jürka vastab, et ta on. Juula küsib, et miks Kaval-Ants siis ärpleb, kui ta pole nii vanast ja vääriskast soost kui Jürka. Jürka vastab, et Ants ei usu, sellepärast. Juula õhutab Jürkat Antsuga rääkima, et ta lastaks koju. Antsult ei tohi enam laenata, kuna sellega ta orjastab nii Jürka kui ta pere. Jürka teab rääkida, et väiksem orjab suuremat, nõrgem tugevamat, rumalam targemat, sest see on Jumala poolt nii seatud. Kes astub Jumala vastu, seda ootab hukatus. Nii õpetas teda Kaval-Ants. Juula ei mõista, miks Jürka nii palju Kaval-Antsuga tegeleb. „Sillutan talle põrguteed“, vastab Jürka.

Ametnik uurib Jürka päritolu ja isikutunnistuse kohta. Ants annab Jürkale muudkui uut nõu ning õpetab Jürkat valetama. „Kas valega ka õndsaks saab?“ küsib Jürka. „Miks mitte, kui öieti (valetad)“, vastab Kaval-Ants. Koor jutustab, et Ants soovitas Jürkal saada kohaomanikuks ning õhutas teda maaparanduslaenu võtma, mille eest Antsu nimele maja ehitatakse. Skeem paljastatakse ja Jürka saab tingimisi karistuse.

Möödub 18 aastat. Koor võtab kokku, mis vahepeal on toimunud. Jürka töötas palehigis, et võlga kustutada. Lapsed sündisid ja surid. Tütar Maia jäi Noor-Antsust käima peale ja suri abordi töttu. Jürka poeg Kusta vannub kättemaksu. Kui Antsu hingess hakkab närima kahtlus, et Jürka võib töepooltest lollil mängiv kurat olla, otsustab Ants minna kirikuõpetaja juurde, et saada temalt jumalaarmu ning pihtida. Kirikuõpetaja noomib teda ja ei oska teda aidata. Ta jäab mõtlema elu paradoksaalsuse üle: inimene kas usub võõriti või elab võõriti. Kuidas teha nii, et inimene usuks öieti ja elaks öieti? Kas see oleks Jumala endagi käes võimalik?

III vaatus

Kusta saab Kaval-Antsult nahutada. Ta käis öösel Kaval-Antsu tütre Eleonoorega kohtamas ja sai Noor-Antsult ning selle kamraadidelt peksa. Vastutasuks klohmis ta Noor-Antsu korralikult läbi. Juula joud hakkab otsa saama ning möeldes üha enam surmale, on ta pihtimas käinud. Ta meenutab, kuidas tütar Maia kibenes kodund minema Kaval-Antsule talusse parema elu peale, jäi rasedaks ja suri ebaõnnestunud abordi töttu.

Jürka hööveldab naisele kirstu. Juula ja Jürka tödevad, et on elanud õnnelikult ja õndsalt, kuid lastel on olnud kurb saatus. Ema surivoored käib poeg Kusta pihtimas, et tema uputas kättemaksuks Noor-Antsu koos ühe naisterahvaga. Juula sureb. Uus naaber üritab Jürkale selgeks teha, et Kaval-Ants kavatsused ei ole alati kõige paremad – Ants on enampakkumisel Põrgupõhja talu omale ostnud. Pärast Juula surma saadab Ants Põrgupõhjale uueks perenaiseks Malle, keda ei võta aga omaks ei Jürka ega väike tütar Riia. Mall osutub vargaks ning Jürka kihutab ta minema. Kaval-Ants kutsub Jürka enda juurde, et ta saaks Põrgupõhja talu anda rendile sellele, kes rohkem maksab. Ants on tüdinud ja tahab Jürkast lahti saada, öeldes Jürkale, pole enam „tulus“ sõber olla. Selle peale Jürka vihastab, viskab Antsu kividile oimetuks ja paneb nii Põrgupõhja kui Kaval-Antsule tule otsa. Kusta tunnistab Noor-Ants mörva üles ja ta võetakse kinni. Jürkat aga kätte ei saada, ta põleb leekides surnuks.

Jürka matused. Neli joodikust töömeest on palgatud teda matma. Naabrinaine Viiu toob väikese Riia matustele. Riia kass satub Jürka kirstu ja jookseb hiljem lahtisest hauast minema. Mehed on selle peale kohkunud, kassi kummaline käitumine oli hirmutavalt ebamaine.

Viiu otsib Riiat ja leiab ta lõpuks haudade vahelt magamast. Viiu võtab orvuks jäänud Riia enda juurde.

Synopsis

Act I

Jürka and his wife Lisete move to Hellsbottom, a rundown farm in the woods. An official asks them who they are and where they come from. Jürka reveals that Heaven sent him on Earth to earn salvation. The official claims that the former master of the farm was called Old Nick. Jürka replies: "In that case I am the new Old Nick." The official gives him permission to live at the farm.

Jürka and Lisete head home. On their way they meet some villagers (the choir) and a nightman. They wish to buy a pig. The nightman suggests that they turn to a man called Cunning Ants. They reach his farm, where they meet a farmhand who later turns out to be Ants himself. Jürka is offended and wants to leave. Ants convinces him to stay and offers him a heifer, horse, plough and cart in exchange for his work. He claims that hard work is the path to salvation. Jürka believes him. Jürka decides to hire a farmhand to help around his home and goes to work for Cunning Ants.

When it turns out that Lisete prefers the farmhand to her husband, Jürka sets the barn on fire and lets the farmhand burn to death in the flames. Jürka himself, however, is increasingly interested in Juula, the new help sent by Ants. Juula soon becomes pregnant with twins and upon discovering this, Lisete dies of anger.

Act II

A service is being held at the church and we hear a Lutheran chorale. Jürka goes to the church to register the birth of their twins with Juula. The pastor asks Jürka questions. Jürka confirms that he is the real Old Nick and that he was sent on Earth by the will of Heaven to earn salvation. He claims that Saint Peter told him to try. If he qualifies for Heaven, he will keep receiving human souls. If he fails, then no man is able to live righteously and mankind will perish. The pastor deems him a simpleton. Jürka steadfastly claims that Peter gave him his identification document and is shocked to discover it is forged. The pastor agrees to wed Jürka and Juula to give the children a father and a mother.

Five years later. Jürka is still toiling for Cunning Ants. He sinks into thought and dreams of being at home, but he needs to repay his debt. A pregnant Juula discovers little horn stumps on the twins and on Jürka. She tells Jürka that those horns on his head do not make him Old Nick. But Jürka replies that he is, in fact, Old Nick. Juula asks why Ants gloats over him if he is not of such old and noble lineage as Jürka. Jürka answers: Ants does not believe, that's why. Juula urges Jürka to talk to him so that he would let Jürka come home. They should not borrow from Cunning Ants anymore, as he is enslaving Jürka and the entire family. Jürka replies that the smaller slave for the greater, the weaker for the stronger, and the stupid for the smarter, because this is the way God created the world. Those who rebel against God will be doomed. This is what Cunning Ants has taught him. Juula does not understand why Jürka is so invested in Ants. "I am paving his way to Hell", Jürka answers.

The official has come to question Jürka and wants to know where he comes from and how he got his identification document. Cunning Ants keeps giving advice to Jürka and teaches him to lie. "Does lying also earn you salvation?" Jürka asks. "Why not, if you do it right", Cunning Ants replies. The choir tells us that Cunning Ants advised Jürka to become a land owner. Ants also suggested that Jürka obtain a loan for land improvement and build a house to Ants's name instead. The scheme is discovered and Jürka receives a conditional sentence.

18 years later. The choir sums up what has happened in the meantime. Jürka worked day and night for Cunning Ants to erase his debt. Children were born and children died. His daughter Maia courted Ants's son, became pregnant and died due to abortion. Kusta, son of Jürka and Juula, swears vengeance. When Cunning Ants starts to suspect that Jürka might indeed be Satan who is just playing dumb, he decides to approach the pastor to confess and receive the mercy of God. The pastor scolds him and is unable to help. The pastor thinks about the paradox of life: man either believes wrong or lives wrong. How can man believe and live righteously? Would even God be able to do it?

Act III

Cunning Ants scolds Kusta as he went on a date with Ants's daughter Eleonoore. For this he got knocked around by Young Ants and his friends, and in return he beat up Young Ants. Juula's strength is waning and, thinking increasingly of death, she has been to confessionals. She recalls how her daughter Maia yearned to get away from home to a better life at the farm of Cunning Ants. How Maia became pregnant and died due to a botched abortion. On Juula's deathbed, her son Kusta confesses that in revenge he drowned Young Ants together with a woman.

Jürka is making a coffin for his wife. They admit that they have lived happily and righteously, but their children have faced a sad fate. Juula dies.

We see Riia, the youngest daughter of Jürka and Juula. A new neighbour tries to explain to Jürka that the intentions of Cunning Ants are not always the best. Ants has bought the Hellsbottom farm at an auction. After Juula's death, he sends Mall to Hellsbottom to help around the house, but neither Jürka nor Riia approve of her. Mall turns out to be a thief and Jürka drives her away.

Cunning Ants is tired. He wants to get rid of Jürka and rent out Hellsbottom to the best bidder. He tells Jürka that it is no longer profitable to be his friend. Jürka is furious, throws him unconscious onto rocks and sets fire to the farms of Hellsbottom and Cunning Ants. Kusta confesses that he murdered Young Ants and is arrested. Jürka dies in the flames. Jürka's funeral. Four drunkards have been hired to carry out the funeral. Viiu brings Riia to the funeral. Riia's cat somehow gets into the coffin and later flees from the open grave. The men are terrified as the cat seems so eerie. Viiu searches for the orphaned Riia. She finds her sleeping between the graves. Viiu takes Riia to live with her.

Tammsaare ja muusika

Kuigi Anton Hansen Tammsaare (1878–1940) eluloo tundja teab kirjaniku muusikaharrastust ja -huvi, ei pruugi see eriline suhe tavalugeja jaoks tuttav olla. Tammsaare teosteski on märgata rohkelt muusikaga seotud motiive. Kirjaniku loominguilisel teekonnal olid sagedasteks nõustajateks muusika, laul ja orkestrimäng, mida koos tulevase abikaasa Käthe Veltmaniga Estonias nautimas kädi. Samuti meeldis talle tütar Riitale viiulit mängida ja vanu laule laulda.

Kirjaniku suhe muusikaga oli isiklikus plaanis traagiline – Tammsaare mängis viiulit, üheks karjäärialikukski elevat ta pidanud muusikat, ent haigestudes tuberkuloosi, jäi see teekond katki. See traumaatiline sündmus tuleb hästi välja Tammsaare „Varjundites“ (1917), kus kõrvaltegelasena astub üles helilooja Anton Petrovitš. Kirjandusteadlane ja Tallinna Kirjanduskeskuse (Tammsaare ja Vilde muuseumi) direktor Maarja Vaino on kirjutanud:

Nimelt on Anton Petrovitš Anton Hansen (Peetri poja) enda nimi Vene keisiriigi kombe kohaselt. Seda seost tugevdab seik, et „Varjundite“ Anton Petrovitš on armunud naisesse nimega Lucie. Teataja toimetuses töötades olid Tammsaarel lähenased suhted Lucie Martnaga, keda on vahel peetud „Tõe ja õiguse“ III osa Kristi prototüübiks. Aga tundub, et sama Lucie esineb juba „Varjundites“. Niisiis, mõneti ootamatult võime helilooja Anton Petrovitš tegelaskujus ära tunda Tammsaare teise ja küllaltki intiimse alter ego jutustuse minategelase kõrval. /.../ Ta loob tegelaskuju, kes kehastab tema muusika-ideaale, annab talle iseenda nime, laseb tal armastada samanimelist naist, kellest ta ise oli sisse võetud, ning põdeda sama haigust, mida ta ise põdes. Ja kuna seesama haigus ei lubanud Tammsaarel nautida muusikat täiel rinnal, koondab ta sellesse tegelaskujusse ka oma kire muusika vastu ning laseb selle kire perspektiivitust tajuval A. P-l elust loobuda.

Tammsaare oli hea piiblitundja, ent huvitaval kombel sai nii mõneski tema teoses lunastaja rolli jumala asemel hoopis muusika, näidates, et muusikal võivad olla suisa transentsed omadused. Näiteks miniaturis „Laulik“ (kogumikus „Miniatuurid, jutustused, novellid 1909–1921“) saadab jumal maa peale lauliku, et inimesed lauldes oma mured unustaksid. Laulik läheb siis tagasi taevasse ja palub jumal end hoopis põrgusse saata, sest seal vajavad inimesed muusikat veelgi enam. Sarnast motiivi kohtab teisteski töödes. Läbi muusika püüdis kirjanik jõuda lähemale müütilele mötlemisele ning vahendada lugejale keeleülest maailma, kujutades muusikat kui kõrgeimat teistest kunstidest. Just muusika kui inimhinge mõjutav seletamatu nähtus oli võti, kujutamaks kõike sõnavälist.

Veel kohtab Tammsaare teostes helisemise motiivi – helisevad sood ja rabad, nõmmmed ja laaned, ka kirikukellad. Selles kosmilises helisemises saab „sõna“ universumi kõksus, jumal ja igavikulitus. Taas, kõik, mida maine inimkeel väljendada ei suuda, kõik, mis on ürgne ja müütiline, mida saabki edasi anda vaid kõigeülene muusika. Lugejale on kindlasti tattav Vargamäe Krööda heledalt helisev hääl, mille võimet inimesi ja loomi läbistada võiks näha suisa sfäärideülesel tasandil. Helin oli ka erinevate Tammsaare tegelaste hingess, näiteks unistab Rein, et Körboja helin täidaks tema südame, helin Indreku hingess toob talle selguse, et Tiinaga Vargamäelt tagasi linna minna.

Kirjandusteadlane Arne Merilai väidab, et „Tammsaare pealisülesandeks, nagu öeldakse lava kunstikeeles, ei olnud üksiti maa-, ühiskonna- või hingeelu kujutamine, /.../ vaid mis tahes kirjelduse sisemine ja läbiv harmonmeerimine, tunde- ja mõttlevälijenduse põhitoonide kooskõla, tekstipartituuri sümfoonia“. See harmoniseerimine on mõõdetav ja korrasstatav, väljendudes nii kirjaniku keelekasutuses kui -vormis. Maarja Vaino järgi on Tammsaare teostes muusika funktsioniks „tuua inimese eksistsentsiaalse aheldatuse seisundisse lunastav ja avardav tasand. Muusika kaudu tajuvad Tammsaare tegelased harvaesinevat kirgastumist, milles on ühtsustunnet kõiksusega.“

Anton Hansen Tammsaare suri 1. märtsil 1940. aastal. Matusetalitus viidi läbi sümboolselt Estonia kontserdisaalis. Estonia juures polnud kunagi varem nähtud nii suurt rahvamassi, leinajate rivi ulatus Russalka mälestussambani.

Tammsaare and Music

Although anyone familiar with the biography of Anton Hansen Tammsaare (1878–1940) knows that the writer was interested in music and played it as well, the ordinary reader may not be familiar with this special relationship. Tammsaare's works also contain many motifs related to music. Music, singing and orchestral playing were frequent advisors on the writer's creative journey, which he enjoyed with his future wife Käthe Veltman at the Estonian National Opera. He also liked playing the violin and singing old songs to his daughter Riita.

The writer's relationship with music was also tragic – Tammsaare played the violin and even considered music one of his career options, but when he fell ill with tuberculosis, this journey was cut short. This traumatic event comes out well in Tammsaare's *The Shapes of the Shadows* (1917), in which the composer Anton Petrovich appears as a minor character. Literary scholar and Director of the Tallinn Literary Centre (Tammsaare and Vilde Museum) Maarja Vaino has written:

Anton Petrovich is the name of Anton Hansen (son of Peter) himself, according to the custom of the Russian Empire. This connection is reinforced by the fact that Anton Petrovich of The Shapes of the Shadows is in love with a woman named Lucie. When working in the editorial office of the Teataja, Tammsaare had a close relationship with Lucie Martna, who has sometimes been considered the prototype of Kristi in Part III of Truth and Justice. But it seems that the same Lucie already appears in The Shapes of the Shadows. So, somewhat unexpectedly, we may recognise in the character of the composer Anton Petrovich another and rather intimate alter ego of Tammsaare, alongside the narrator's protagonist. /.../ He creates a character who embodies his musical ideals, gives him his own name, makes him love a woman who has the same name the woman he desired, and suffers from the same disease he himself had. And since this illness prevented Tammsaare from enjoying music to the fullest, he also concentrates his passion for music in this character and allows A. P., who understands that his passion has no future, to give up on life.

Tammsaare was a good biblical scholar, yet, interestingly, in some of his works, music took the role of redeemer instead of God and this showed that even music can have transcendent qualities. For example, in the miniature *The Singer* (in the collection *Miniatures, Tales, Short Stories 1909–1921*), God sends a singer to earth so that people would forget their troubles by singing. The singer then goes back to heaven and asks God to send him to hell, as people down there need music even more. A similar motif can be found in other works as well. Through music, the writer tried to get closer to mythical thinking and to convey a trans-linguistic world to the reader, portraying music as the highest of the arts. Music, as an inexplicable phenomenon affecting the human soul, was the key to depicting everything beyond words.

The motif of ringing can also be seen in Tammsaare's works – ringing bogs and marshes, heaths and forests, also church bells. In this cosmic ringing, the totality of the universe, God and eternity can have 'a say'. Again, everything that the earthly human language cannot express, everything that is primordial and mythical, which only the most universal music can convey. Readers will surely be familiar with the ringing voice of Krööt of Vargamäe, which could penetrate people and animals at a level that crossed all spheres. The souls of various characters of Tammsaare also had ringing in their souls – for example, Rein dreams that the ringing of Körboja would fill his heart, the ringing in Indrek's soul brings him the clarity that he and Tiina must leave Vargamäe and go back to the city.

Literary scholar Arne Merilai argues that "Tammsaare's supertask, as is said in the artistic language of the stage, was not the depiction of rural, social or spiritual life *per se*, /.../ but the internal and pervasive harmonisation of any description, the accord of the basic tones of feeling and thought, the symphony of the textual score". This harmonisation can be measured and ordered, expressed both in the writer's use of language and its form. According to Maarja Vaino, the function of music in Tammsaare's works is "to bring a redemptive and expansive level to the state of existential confinement of man. Through music, Tammsaare's characters experience a rare sense of exhilaration, a sense of unity with everything."

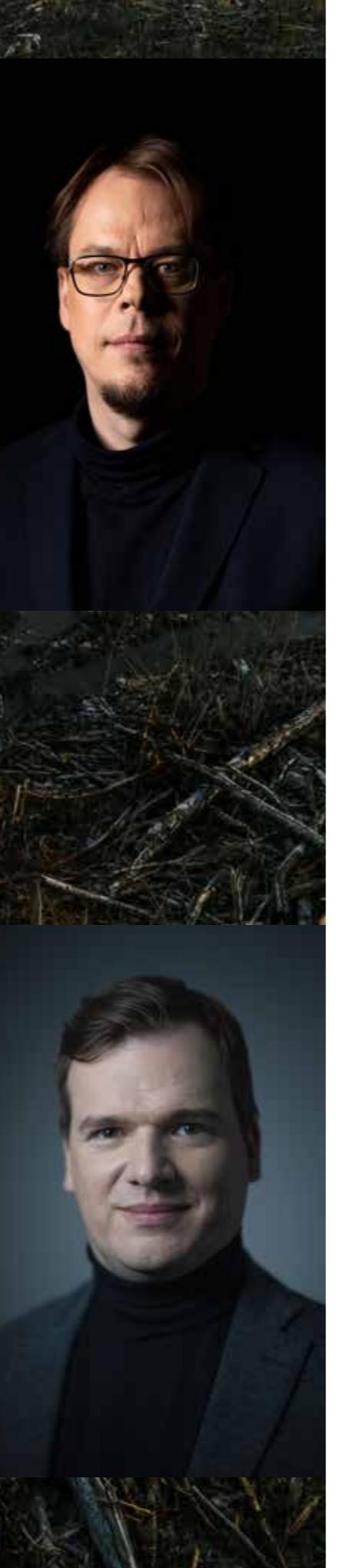
Anton Hansen Tammsaare died March 1st 1940. The funeral service was symbolically held in the Estonia Concert Hall. Never before had such a large crowd been seen by the Estonian National Opera, with the line of mourners stretching as far as the Russalka memorial.

„Aga luule iseäraldus muusikaga võrreldes on just see, et ta mitte ainult muusika ei ole. Miks peaksimegi sõnadega muusikat tegema, kui seda helidega paremini võime! Ainult halvad muusikamehed võisid selle veidra mõtte peale tulla. /.../
Keelt helide asemele seada on otstarbekohatu.“

“But the uniqueness of poetry when compared with music is that it's not just music. Why should we make music with words when we can do it better with sounds! Only bad musicians could've come up with this bizarre idea. /.../
Substituting language for sound is impractical.”

– Anton Hansen Tammsaare

Ardo Ran Varres ühendab endas vabakutselise muusiku, näitleja, helilooja, helirežissööri ja muusikalise kujundaja rollid. Ta on löpetanud Tallinna Muusikakeskkooli klarneti erialal, näitlejana Eesti Muusikaakadeemia kõrgema lavakunstikooli ning omandas magistrikraadi kompositsiooni erialal Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Aastatel 1996–2001 töötas Varres näitlejana Rakvere Teatris ning 2001–2003 Eesti Draamateatris; viimases oli ta aastail 2003–2011 muusikaala juhataja. Töötab filmimuusikaalase külalisöppejöuna EMTA-s. On kirjutanud originaalmuusikat kümnetele sõnalavastustele, dokumentaal- ja mängufilmidele. Tunnustust on toonud nüüdistantsulavastustele kirjutatud helilooming („Kevade“ ja „Carrmen!“ Vanemuises). Varrese käekiri on laia ampluaaga, lisaks levinud instrumentidele kirjutatud muusikale kasutab ta muusikalise algmaterjalina helisalvestisi loodusest ja tehiskeskonnast, töödeldes neid arvutiga. Kujundusmuusika kõrval on tema loomingus oluline koht ka kontsertteostel. 2015. aastal pälvis Varres Eesti Teatriuurijate ja -kriitikute Ühenduse „Hea teatri auhinna“.

Ardo Ran Varres combines the roles of freelance musician, actor, composer, musical director and musical designer. He graduated from Tallinn Music High School in the specialty of clarinet, as an actor from the Higher Theatre School of the Estonian Academy of Music and obtained a Master's degree in composition from the Estonian Academy of Music and Theatre. Varres worked as an actor at the Rakvere Theatre from 1996 to 2001 and at the Estonian Drama Theatre from 2001 to 2003; at the latter he was the musical director from 2003 to 2011. He works as a visiting lecturer in film music at the Estonian Academy of Music and Theatre. He has written music for dozens of drama productions, documentaries and feature films. His compositions for contemporary dance productions (*Spring* and *Carrmen!* at Vanemuine) have won recognition. Varres's range is broad and in addition to the music written for common instruments, he uses sound recordings from nature and the artificial environment as musical source material, processing them with a computer. In addition to design music, concert pieces also have an important place in his work. In 2015, Varres was awarded the Good Theatre Award by the Estonian Association of Theatre Researchers and Critics.

Risto Joost on alates 2020. aasta sügisest Vanemuise teatri muusikajuht ja peadirigent, 2009. aastast Rahvusooper Estonia koosseisuline dirigent. Ta on juhatanud mitmeid rahvusvaheliselt tunnustatud orkestreid nagu Bergeni Filharmonikud, Veneetsia Teatro La Fenice orkestrit, Peterburi Maria Teatri orkestrit, Sevilla Kuninglikku Sümfooniaorkestrit jt. Eestis olnud Tallinna Kammerorkestri peadirigent (2013–2019), juhatanud Eesti Riiklikku Sümfooniaorkestrit ja teisi. Samuti on Joost seisnud dirigendina mitmete kõrgelt hinnatud kooride ees: Madalmaade Kammerkoor (peadirigent 2011–2015), Leipzig MDR Raadiokoor (kunstiline juht 2015–2019), Rootsli Raadio koor, Ars Nova Copenhagen jt. Eesti Rahvusringhäälingu muusikatoimetajad valisid Joosti aasta muusikuks 2018 kõrgeste väärustute kandmise ja edasiandmisse eest muusikas. 2006 ja 2016 pälvis Eesti Muusikanõukogu helikunsti sihtkapitali aastapreemia, 2011 Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu noore kultuuritegelase preemia ning 2022 Eesti Teatriauhindade muusikaauhinna.

Risto Joost has been the music director and chief conductor at the Vanemuine Theatre since autumn 2020 and conductor at the Estonian National Opera since 2009. He has been working with several internationally acclaimed orchestras, including the Bergen Philharmonic Orchestra, the Teatro La Fenice Orchestra in Venice, the Mariinsky Orchestra in St. Petersburg

and the Royal Seville Symphony Orchestra. In Estonia, he has served as the chief conductor for the Tallinn Chamber Orchestra (2013–2019) and conducted several other orchestras, among them the Estonian National Symphony Orchestra. In addition, Joost has served as conductor for a number of renowned choirs: the Nederlands Kamerkoor (Chief Conductor 2011–2015), the MDR Rundfunkchor (Artistic Director 2015–2019), the Swedish Radio Choir, Ars Nova Copenhagen and others. Music editors at the Estonian Public Broadcasting named Joost the Musician of the Year in 2018 for championing and passing on values in the field of music. In 2006 and 2016, Joost received the Annual Award of the Endowment for Music of the Estonian Cultural Endowment, in 2011 he was presented with the Young Cultural Figure Award of the Cultural Foundation of the President of the Republic and in 2022 received the Estonian Theatre Award for Music.

Martin Sildos

on alates 2014. aastast Vanemuise teatri dirigent, ühtlasi Tallinna Ülikooli Sümfooniaorkestri peadirigent ja muusikajuht ning Corelli Barokkorkestri dirigent. Ta on dirigeerinud mitmeid sümfooniaorkestreid nagu Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Üle-Eestiline Noorte Sümfooniaorkester ja Kammerorkester, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Sümfooniaorkester jt. Sildos on töötanud mitmete kooridega nagu Eesti Rahvusmeeskoor, Revalia Kammermeeskoor ja Nargent Festivali koor. Aastatel 2015–2022 juhatas ta Vanemuise iga-aastaseid muusikalikontserte "Memory". 2015. aastal oli Sildos Neeme Järvi assistent ERSOs kavaga „Legendaarne – Eesti Heliloojate Liit 90“. Sildose repertuaaris on muuhulgas „Carmen“, „Luiked järv“, „Linda di Chamounix“ ja „Madama Butterfly“. Suurematest muusikalidest on Sildos Vanemuises välja toonud „Ooperifantoomi“, „Hüljatud“ ning „Sweeney Todd“, Eesti oma muusikalidest Rannapi rokkooperi „Nurjatu saar“ ning Pajusaare „Lotte Unenäömaailmas“. Sildose debüüt laulupeodirigendina oli 2017. aastal XII noorte laulu- ja tantsupeol „Mina jään“.

Martin Sildos has been working as conductor at the Vanemuine since 2014; he is also the chief conductor and music director for the Tallinn University Symphony Orchestra and conductor of the Corelli Baroque Orchestra. He has conducted several symphony orchestras, including the Estonian National Symphony Orchestra, the Estonian National Youth Symphony and Chamber Orchestra and the Estonian Academy of Music and Theatre Symphony Orchestra. He has also worked with many choirs, including the Estonian National Male Choir, the Revalia Male Choir and the Nargent Festival Choir. Since 2015 he has been conducting the annual *Memory* Musical Concerts at the Vanemuine. In 2015, Sildos worked as the assistant to the renowned conductor Neeme Järvi for the Estonian National Symphony Orchestra's concert *Legendary. Estonian Composers Union 90*. Sildos' repertoire includes *Carmen*, *Swan Lake*, *Linda di Chamounix* and *Madama Butterfly*. In the Vanemuine, Sildos' bigger musicals that he has brought out are *The Phantom of the Opera*, *Les Misérables* and *Sweeney Todd*, also the Estonian rock opera by Rannap called *Nurjatu saar* and Pajusaar's *Lotte in the Dream World*. In 2017, he made his debut as a song festival conductor at the 12th Estonian Youth Song and Dance Celebration *Here I'll Stay*.

Taavi Kull

töötab alates 2014. aastast Vanemuise teatri dirigendina. Ta on lõpetanud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia professor Paul Mägi ja Stockholmi Kuningliku Muusikakõrgkooli professor Daniel Hardingu juhendamisel. Ta on toonud välja muusiklavastusi lastele, muusikali „Nunnad hoos“, balletti „Romeo ja Julia“ ning osalenud ka mitmete ooperite väljatoomisel muusikajuhi assistendi ja dirigendina. Kull on juhatanud erinevaid orkestreid nagu Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Tallinna Kammerorkester jt. Töötab ka Tartu Ülikooli Sümfooniaorkestri peadirigendi ning kunstilise juhina. 2018. aasta Eesti Teatriliidu aastaauhindade jagamisel said erinevate teatrivormide meisterliku ühendamise eest ooperis „Tulleminek“ muusikaauhinna helilooga Märt-Matis Lill, librettist Jan Kaus, lavastaja Taago Tubin ja dirigent Taavi Kull.

Taavi Kull has been working as conductor at the Vanemuine since 2014. He has graduated from the Estonian Academy of Music and Theatre where he studied with professor Paul Mägi and from the Royal College of Music in Stockholm, where he studied with professor Daniel Harding. Kull has worked on several music performances for children, the musical *Sister Act* and the ballet *Romeo and Juliet* and has served both as the musical director's assistant and the conductor of numerous opera productions. He has conducted various orchestras among which are the Estonian National Symphony Orchestra, the Tallinn Chamber Orchestra and the Vanemuine Symphony Orchestra. He also serves as the chief conductor and creative director for the University of Tartu Symphony Orchestra. Together with the composer Märt-Matis Lill, the librettist Jan Kaus and the director Taago Tubin, Taavi Kull was awarded the 2018 Estonian Theatre Union Music Prize for masterful combining of different forms of theatre in the opera *Into the Fire*.

Vilppu Kiljunen

on vabakutseline ooperilavastaja, kes alustas õpinguid muusikateaduse, draama ja teoreetilise filosoofia erialal Helsingi ülikoolis. Lisaks on ta õppinud viiulit Helsingi konservatooriumis, tantsu Soome Rahvusooperi balletikoolis ja pantomime Parisiis Marcel Marceau rahvusvahelises koolis. 1990. aastal lõpetas ta Soome Teatriakadeemias lavastamise magistriõppe. Ta on kaasa aidanud Savonlinna ooperifestivalide korraldamisele selle kunstilise komitee kaudu ja on praegu festivali nõukogu liige. Kiljunen on olnud Pieni Suomi teatri kunstiline juht ning õppejõud Turu Kunstiakadeemias, Aalto Ülikooli disainikoolis, Helsingi Teatriakadeemias ja Sibelius Akadeemias. Tema debüüt ooperilavastajana oli Mozarti „La Clemenza di Tito“ 1993. aastal. Pärast seda on Kiljunen lavastanud arvukalt oopereid nii Soomes kui ka välismaal. Eestis on Kiljunen lavastanud Hindemithi ooperi „Cardillac“ 2015. aastal ja Mozarti ooperi „Der Zauberflöte“ 2022. aastal, mõlemad Rahvusooperis Estonia. Täpsemalt saab lugeda siit: www.vilppukiljunen.fi.

Vilppu Kiljunen is a freelance opera stage director who started out by studying musicology, drama and theoretical philosophy at the Helsinki University. He also studied violin at the Helsinki Conservatory of Music, dance at the Finnish National Opera Ballet School, and pantomime at the international school of Marcel Marceau in Paris. In 1990, he graduated as a Master of Arts in Stage Directing from the Theater Academy of Finland. He has contributed to the Savonlinna Opera Festival through its artistic committee and is currently a member of its council. Kiljunen has been the artistic director of the Theater Pieni Suomi and he has taught at the Arts Academy of Turku, the Aalto University School of Design, the Theater Academy Helsinki, and the Sibelius Academy. He debuted as an opera director with Mozart's

La Clemenza di Tito in 1993. Since then Kiljunen has directed a large amount of opera productions as well in Finland as abroad. In Estonia Kiljunen has directed Hindemith's *Cardillac* in 2015 and Mozart's *Die Zauberflöte* in 2022 both in the Estonian National Opera. For more information visit www.vilppukiljunen.fi.

Iir Hermeliin on vabakutseline teatrikunstnik. Ta lõpetas 1997. aastal Eesti Kunstiakadeemia lavastuskunsti osakonna, aastatel 1997–1998 täiendas end Praha Näitekunsti Akadeemias. 2003–2012 töötas Tallinna Linnateatri peakunstnikuna, aastal 2013 kureeris Eesti teatri festivali Draama. Ta on teinud lavakujunduse ka Eestis toimunud Eurovisiooni lauluvõistlusele (2002), kujunduse Kilmile/Reinumägi mängufilmile „Sigade revolutsioon“ ja Europa Filmiauhindade gala lavakujunduse Nokia Kontserdimajas (2010). Kujundustöid teatris: Andersen/Nüganen „Nukkude Akadeemia“ (Tallinna Linnateater), Tammsaare/Nüganen „Tõde ja õigus. Teine osa“ (Tallinna Linnateater), Kauksi Ülle „Taarka“ ja „Peko“ (Vanemuine), Shermani „Mary Poppins“ (Vanemuine), Webberi „Ooperifantoom“ (Vanemuine), Kiluski „Kirvetüü“ (Vanemuine), Almodóvari „Kõik minu emast“ (Vanemuine). Hermeliin on saanud Eesti Teatriliidi aastapreemia parima kujunduse eest muusikateatri kategoorias (2004, 2012), Tallinna Linnateatri preemia parima kujunduse eest (2003, 2004, 2007) ning Eesti Lavastuskunstnike Liidu auhinna parima kujunduse eest (2004).

Iir Hermeliin is a freelance theatre artist. She graduated of the Estonian Academy of Arts Department of Scenography in 1997, from 1997–1998, she studied at the scenography department of the Prague Academy of Performing Arts. From 2003 to 2012, she was the chief artist at Tallinn City Theatre, in 2013, she curated the Estonian theatre festival Draama. Hermeliin created the visual concept and scenography of the Eurovision Song Contest 2002 in Estonia, the set design for the Kilmile/Reinumägi feature film *Revolution of Pigs* and the set design for the European Film Awards gala at the Nokia Concert Hall in 2010. A selection of her work for theatres: Andersen/Nüganen *Nukkude Akadeemia* (Tallinn City Theatre), Tammsaare/Nüganen *Truth and Justice Part II* (Tallinn City Theatre), Kauksi Ülle's *Taarka* and *Peko* (Vanemuine), Sherman's *Mary Poppins* (Vanemuine), Webber's *Phantom of the Opera* (Vanemuine), Kilusk's *Kirvetüü* (Vanemuine), Almodóvar's *All About My Mother* (Vanemuine). Hermeliin is a winner of the Estonian Theatre Union's annual prize for Best Design in the category of musical theatre (2004, 2012), the Tallinn City Theatre award for Best Design (2003, 2004, 2007) and an award from the Association of Estonian Scenographers for Best Design (2004).

Anton Kulagin on vabakutseline valguskunstnik, kes on töötanud nii Eestis kui välismaal ja loonud valguskujundusi kontsertidele, telesaadetele ja lavastustele. Nende seas Wagneri „Tannhäuser“, Hindemithi „Cardillac“, Händeli „Giulio Cesare“, Ábrahámi „Savoy ball“ ning Mozarti „Völflööt“.

Anton Kulagin is a freelance lighting designer, who has worked both in Estonia and abroad. Kulagin has created lighting designs for concerts, TV shows and performances. The latter include Wagner's *Tannhäuser*, Hindemith's *Cardillac*, Händel's *Giulio Cesare*, Ábrahám's *Ball im Savoy* and Mozart's *The Magic Flute*.

Koit Soasepp on eesti ooperilaulja. Soasepp õppis laulmist Jaakko Ryhäneni käe all ning töötab alates 2010. aastast Soome Rahvusooperi kootseisulise solistina. Ta on laulnud ka Eesti ja Läti Rahvusooperis, Vanemuises, Berliini Koomilises Ooperis ja Savonlinna ooperifestivalil. Soasepa repertuaaris on üle 40 ooperirooli: Suurinkvisiitor – Verdi „Don Carlos“, Fasolt – Wagneri „Reini kuld“, Ramfis – Verdi „Aida“, Sparafucile – Verdi „Rigoletto“, Sarastro – Mozarti „Völflööt“, Komtuur – Mozarti „Don Giovanni“, Bartolo – Mozarti „Figaro pulm“, Gremin – Tšaikovski „Jevgeni Onegin“, Pimen – Mussorgski „Boris Godunov“, Titurel – Wagneri „Parsifal“, Colline – Puccini „Boheem“, Timur – Puccini „Turandot“, Zuniga – Bizet „Carmen“, Lavrenti – Reinvere „Puhestus“, Tiera – Sallinen „Kullervo“, Väike John – Linkola „Robin Hood“ jt.

Koit Soasepp is an Estonian opera singer. Soasepp studied singing under the guidance of Jaakko Ryhänen and has been a soloist with the Finnish National Opera since 2010. He has also sung at the Estonian and Latvian National Opera, Vanemuine, Berlin Comic Opera and the Savonlinna Opera Festival. There are more than 40 opera roles in Soasepp's repertoire: Grand Inquisitor – *Don Carlos* by Verdi, Fasolt – *Das Rheingold* by Wagner, Ramfis – *Aida* by Verdi, Sparafucile – *Rigoletto* by Verdi, Sarastro – *The Magic Flute* by Mozart, Commendatore – *Don Giovanni* by Mozart, Bartolo – *The Marriage of Figaro* by Mozart, Gremin – *Eugene Onegin* by Tchaikovsky, Pimen – *Boris Godunov* by Mussorgsky, Titurel – *Parsifal* by Wagner, Colline – *La bohème* by Puccini, Timur – *Turandot* by Puccini, Zuniga – *Carmen* by Bizet, Lavrenti – *Purge* by Reinvere, Tiera – *Kullervo* by Sallinen, Little John – *Robin Hood* by Linkola, etc.

Priit Volmer on aastast 2004 Rahvusooperi Estonia solist. Aastal 2000 lõpetas ta Heino Elleri Muusikakooli ja 2004. aastal Eesti Muusikaakadeemia, kus jätkas ka magistriöpinguid. Volmer on osalenud Maria Acda, Rudolf Piernay ja David Jonesi meistrikursustel. 1998–2000 laulis Volmer Vanemuise ooperikooris ja 2000–2004 Rahvusooperi Estonia ooperikooris. Aastatel 2013–2017 laulis solistina Bonni ooperiteatris Saksamaal ning on üles astunud ka lavadel Soomes, Venemaal, Lätis, Valgevenes, Israelis ja mujal. Volmer on laulnud ligi 100 rolli ooperites, operettides ja muusikalides, näiteks Wagnerit („Tristan ja Isolde“, „Tannhäuser“, „Parsifal“, „Lendav hollandlane“), Mozartit („Così fan tutte“, „Don Giovanni“, „Figaro pulm“), Verdit („Aida“, „Rigoletto“, „Jerusalem“), Sondheimi („Sweeney Todd“) ning astunud üles Teater Variuse kultuuriloolistes sõnalavastustes. Volmer on pälvinud Harjumaa teatripreemia Leporelo rolli eest Mozarti „Don Giovannis“ (2005), Marje ja Kuldar Singi nimelise preemia „Noor Laulja“ (2008), Rahvusooper Estonia kolleegipreemia ning SEB publikupreemia (2013, 2017), olnud Richard Wagneri Ühingu stipendiaat (2008) ja saanud Eesti Teatriliidi muusikaauhinna nimiosa eest Donizetti ooperis „Don Pasquale“ (2021).

Priit Volmer has been a soloist at the Estonian National Opera since 2004. In the year 2000 he graduated from the Heino Eller Music College and in 2004 from the Estonian Academy of Music, where he continued his master's degree studies. He has taken part in master classes taught by Maria Acda, Rudolf Piernay and David Jones. From 1998 to 2000 Volmer sang in the Vanemuine Opera Choir and from 2000 to 2004 in the Estonian National Opera Choir. From 2013–2017 he sung as a guest soloist at the Bonn Opera Theatre in Germany and has also performed on stages in Finland, Russia, Latvia, Belarus, Israel and elsewhere. Volmer has sung almost 100 roles in operas, operettas and musicals, such as works by Wagner

(*Tristan and Isolde*, *Tannhäuser*, *Parsifal*, *The Flying Dutchman*), Mozart (*Così fan tutte*, *Don Giovanni*, *Le nozze di Figaro*), Verdi (*Aida*, *Rigoletto*, *Jerusalem*), Sondheim (*Sweeney Todd*) and also appeared in the Varius Theatre's productions. Volmer received the Harju County Theatre Award for the role of Leporello in Mozart's *Don Giovanni* (2005), the Marje and Kuldar Sink Prize for Young Singers (2008), the Estonian National Opera Colleague Prize and the SEB Audience Award (2013, 2017), has won the scholarship of the Richard Wagner Society (2008). Volmer was awarded the Estonian Theatre Union Music Prize for the titular role in Donizetti's *Don Pasquale* (2021).

Rasmus Kull on alates 2008. aastast Vanemuise solist. Ta lõpetas 2011. aastal lauluõpingud Heino Elleri Muusikakoolis, 2014 Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia klassikalise laulu eriala ning jätkab samas koolis magistriõpinguid. 2006 lõpetas ta Tartu ülikooli inglise keele ja kirjanduse eriala ja aastal 2008 Glasgow' ülikooli magistrikraadiga foneetika ja sotsiolingvistika erialal. Kull on osalenud solisti ja kooriartistina Vanemuise muusikalavastustes. Rolle: Eddie Menkeni „Nunnad hoos“ ja Sweeney Todd Sondheimi „Sweeney Toddiss“; Intendant Donizetti ooperis „Linda di Chamounix“. 2019. aastal sai Rasmus Kull Eesti Teatriliidu muusikapreemia Sweeney Toddi rolli eest Sondheimi muusikalil „Sweeney Todd“ ning Josefi rolli eest Straussi operetis „Viini veri“.

Rasmus Kull has been a soloist at the Vanemuine since 2008. He graduated from the Tartu Heino Eller Music School in 2011 and the Estonian Academy of Music and Theatre in classical singing in 2014; he is currently continuing his studies in the master's programme at the Academy. He holds a bachelor's degree in English language and literature from the University of Tartu and a master's in phonetics and sociolinguistics from the University of Glasgow, earned in 2006 and 2008 respectively. Kull has participated in numerous music productions at the Vanemuine, most recently appearing as Eddie in Menken's *Sister Act*, Sweeney Todd in Sondheim's *Sweeney Todd* and the Intendant in Donizetti's opera *Linda di Chamounix*. In 2019, Kull was awarded the Estonian Theatre Union Music Prize for the titular role in Sondheim's musical *Sweeney Todd* and the role of Josef in Strauss's operetta *Wiener Blut*.

Karmen Puis on alates 1997. aastast Vanemuise ooperisolist. Puis lõpetas 1993. aastal Heino Elleri Muusikakooli ning 1997 Eesti Muusikaakadeemia. Aastal 2005 omandas ta Eesti Muusikaakadeemias magistrikraadi (*cum laude*). Õpingute ajal Eesti Muusikaakadeemias töötas Puis Eesti Raadio kooris koorilaulja ja solistina. Ta on laulnud soolopartiisid paljudes suurvorngides ning andnud arvukalt kammermuusika kontserte erinevate koosseisudega. 2010 pälvis Georg Otsa nimelise preemia, 2011 Aasta vanemuislase tiitli ning 2012 Teatriliidu aastapreemia Elisabetta I ja Hanna Glawari rollide väljapaistva ja kunstiliselt veenva esituse eest Donizetti ooperis „Maria Stuarda“ ja Lehar'i operetis „Löbus lesk“ Vanemuise teatris.

Karmen Puis has been an opera soloist at the Vanemuine since 1997. She graduated from the Tartu Heino Eller Music School in 1993 and the Estonian Academy of Music in 1997. In 2005 she completed her master's degree *cum laude* at the Estonian Academy of Music. During her studies at the Estonian Academy of Music Puis worked as a choir singer and soloist in the Estonian Radio Choir. She has sung solos in many large-scale vocal works and

performed in numerous chamber music concerts with various casts. In 2010 Puis received the Georg Ots Award, in 2011 the Artist of the Year Award of the Vanemuine Theatre, and in 2012 the Estonian Theatre Union Music Prize for exceptional and artistically convincing performances in the roles of Elisabetta I and Hanna Glawari in Donizetti's opera *Maria Stuarda* and Lehar's operetta *Die lustige Witwe* at the Vanemuine.

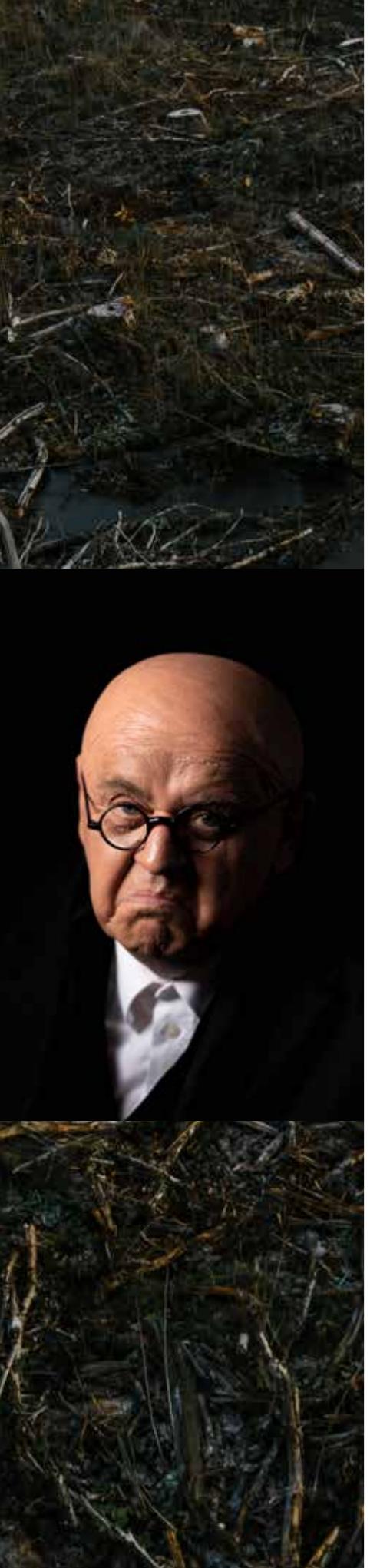

Annaliisa Pillak on lõpetanud Sibeliuse Akadeemia magistriõppe aastal

2007 A. Ollinkari lauluklassis. Pillak debüteeris Rahvusooper Estonia aastal 2006 Mozarti kontsertetendusel „La clemenza di Tito“ ja aastal 2007 Vanemuises Muusa ja Nicklausse rollides Offenbach'i ooperis „Hoffmanni lood“. Pillak on esinenud mitmete orkestrite solistina ja tegutsenud aktiivselt kammermuusikuna, peamiseks partneriks pianist J. Rand-Sirp. 2012 esietendus P. Piigi kirjutatud kontsert-etendus „Diva“, Pillakuga nimosas, millega on antud üle 100 etenduse Eestis ja mujal. Pillak on üles astunud kontsertidel Eestis, Leedus, Soomes, Rootsis, Saksamaal, Itaalias, Venemaal, Brasiliias jm. Teisi rolle: Cenerentola – Rossini „La Cenerentola“, Rinaldo – Händeli „Rinaldo“, Olga ja Larina – Tšaikovski „Jevgeni Onegin“, Dorabella – Mozarti „Così fan tutte“, Maddalena – Verdi „Rigoletto“, Lapi – Kaumanni „Lopi ja Lapi“, 2. diplomaat – Tüür „Wallenberg“ jt.

Annaliisa Pillak graduated with a Master's degree from the Sibelius Academy in 2007 in the singing class of A. Ollinkari. Pillak made her debut at the Estonian National Opera in 2006 in Mozart's concert performance *La clemenza di Tito* and in 2007 at the Vanemuine in the roles of Muse and Nicklaus in Offenbach's opera *Tales of Hoffmann*. Pillak has performed as a soloist with several orchestras and has been active as a chamber musician, with pianist J. Rand-Sirp as her main partner. The concert performance *Diva*, written by P. Piik, premiered in 2012 with Pillak in the title role, and it has been performed more than 100 times in Estonia and abroad. Pillak has performed in Estonia, Lithuania, Finland, Sweden, Germany, Italy, Russia, Brazil and many other countries. Other roles: Cenerentola – *La Cenerentola* by Rossini, Rinaldo – Rinaldo by Händel, Olga and Larina – *Eugene Onegin* by Tchaikovsky, Dorabella – *Così fan tutte* by Mozart, Maddalena – *Rigoletto* by Verdi, Lapi – *Lopi ja Lapi* by Kaumanni, Diplomat 2 – *Wallenberg* by Tüür and others.

Atlan Karp omandas ooperilaulja magistrikraadi 2008. aastal Sibeliuse Akadeemias Helsingis. 2007–2012 töötas ta Vanemuise koosseisulise ooperisolistina ning on alates 2012. aastast vabakutseline laulja. Karbi ooperiroollide valik on rikkalik: Verdi Jago „Othello“, Rigoletto „Rigoletto“ ja di Luna „Trubaduuris“; Wagneri Alberich „Reini kallas“, Friedrich von Telramund „Lohengrinis“, Kurwenal „Tristanis ja Isoldes“ ning Klingsor „Parsifalis“; Puccini Jack Rance ooperis „Tütarlaps kuldsest läänest“, Scarpia „Toscas“, Sharpless „Madama Butterflies“ ja Schaunard „Boheemis“; Mozarti krahv Almaviva ja Figaro „Figaro pulmas“, Don Giovanni „Don Giovannis“, Don Alfonso „Così fan tutte“ ja Sprecher „Võluflöödis“; Offenbachi Lindorf, Coppelius, Dapertutto ja Mircacle ooperis „Hoffmanni lood“ ja Jupiter operetis „Orpheus põrgus“. Karbi jaoks on olulisel kohal kammermuusika – tema repertuaaris on vokaalmuusikat ja laulutsükleid nii kaasaegsetelt kui klassikalistelt vene, prantsuse, saksa, soome ja eesti heliloojatelt. Karp on üles astunud Eesti, Läti, Leedu, Soome, Itaalia, Saksamaa, Iisraeli ja Bulgaaria lavadel. 2019. aastal võitis ta Eesti Teatriliidu Muusikaauhinna Jack Rance'i ja krahv Gili rollide eest Puccini ooperis „Tütarlaps kuldsest läänest“ (Rahvusooper Estonia) ja Wolf-Ferrari lühiooperis „Susanna saladus“ (Opera Veto).

Atlan Karp received his master's degree in opera singing from the Sibelius Academy in Helsinki in 2008. He worked as an opera soloist in the Vanemuine from 2007–2012 and has been a freelance singer since 2012. Karp has performed numerous opera roles: Verdi's Iago in *Othello*, Rigoletto in *Rigoletto* and di Luna in *The Troubadour*; Wagner's Alberich in *Rheingold*, Friedrich von Telramund in *Lohengrin*, Kurwenal in *Tristan and Isolde* and Klingsor in *Parsifal*; Puccini's Jack Rance in *The Girl of the Golden West*, Scarpia in *Tosca*, Sharpless in *Madama Butterfly* and Schaunard in *La bohème*; Mozart's Count Almaviva and Figaro in *The Marriage of Figaro*, Don Giovanni in *Don Giovanni*, Don Alfonso in *Cosi fan tutte* and Sprecher in *The Magic Flute*; Offenbach's Lindorf, Coppelius, Dapertutto and Mircacle in *The Tales of Hoffmann* and Jupiter in the operetta *Orpheus in the Underworld*. Chamber music is of great importance to Karp – his repertoire includes vocal music and song cycles from contemporary and classical Russian, French, German, Finnish and Estonian composers. Karp has performed on stages in Estonia, Latvia, Lithuania, Finland, Italy, Germany, Israel and Bulgaria. In 2019, he won the Music Award of the Estonian Theatre Association for the roles of Jack Rance and Count Gil in the Puccini Opera *The Girl from the Golden West* (Estonian National Opera) and Wolf-Ferrari's short opera *Susanna's Secret* (Opera Veto).

Jaan Willem Sibul

on alates 1992. aastast Vanemuise teatri ooperisolist ning osalenud ka sõna- ja balletilavastustes. Sibul lõpetas Tallinna Eduard Vilde nimelise Pedagoogilise Instituudi (praegune Tallinna ülikool) orkestrijuhtimise eriala aastal 1978 ning Tallinna Riikliku Konservatooriumi (praegune Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia) laulu eriala aastal 1988 Teo Maiste klassis. Aastal 1980 alustas ta tööd Riiklikus Akadeemilises Meeskooris ning tegeles ka rokkmuusikaga ansamblis T-Klaas. Lavastused Vanemuises: „Operetisektsioon“ (2020), Rimski-Korsakovi „Mozart ja Salieri“ ning Mozarti „Teatridirektor“ (2016), Sisaski „Sööbik ja Pisik“ (2015). Sibul pälvis Eesti Näitlejate Liidu aastapreemia aastal 2007. Viimaseid rolle Vanemuises: Isa – Aintsi „Guugelmuugelpunktkomm“, Rooduülem – Lille „Tulleminek“, Adalbert – Pajusaare „Lotte Unenäomaailmas“, „Õhtu Kalmaniga“, Lillas Pastia – Bizet „Carmen“, Rotnöi – Tšaikovski „Jevgeni Onegin“, Ärni – Aintsi „Rehepapp“ jpt.

Jaan Willem Sibul has been an opera soloist at the Vanemuine Theatre since 1992, and has also participated in drama and ballet productions. Sibul graduated from the Tallinn Eduard Vilde Pedagogical Institute (now Tallinn University) in 1978, specialising in orchestral conducting, and from the Tallinn State Conservatoire (now Estonian Academy of Music and Theatre) in 1988, specialising in singing, where his teacher was Teo Maiste. In 1980, he joined the National Academic Male Choir and was also a member of the rock band T-Klaas. Productions at the Vanemuine: *Operetisektsioon* (2020), *Mozart and Salieri* by Rimsky-Korsakov and *Der Schauspieldirektor* by Mozart (2016), *Sööbik ja Pisik* by Sisask (2015). Sibul was awarded the Estonian Actors Union's annual award in 2007. His last roles in the Vanemuine: Father – *Guugelmuugelpunktkomm* by Aints, Chief of Company – *Tulleminek* by Lill, Adalbert – *Lotte Unenäomaailmas* by Pajusaar, *Õhtu Kálmániga*, Lillas Pastia – *Carmen* by Bizet, Rotnöi – *Eugene Onegin* by Tchaikovsky, Ärni – *Rehepapp* by Aints and many others.

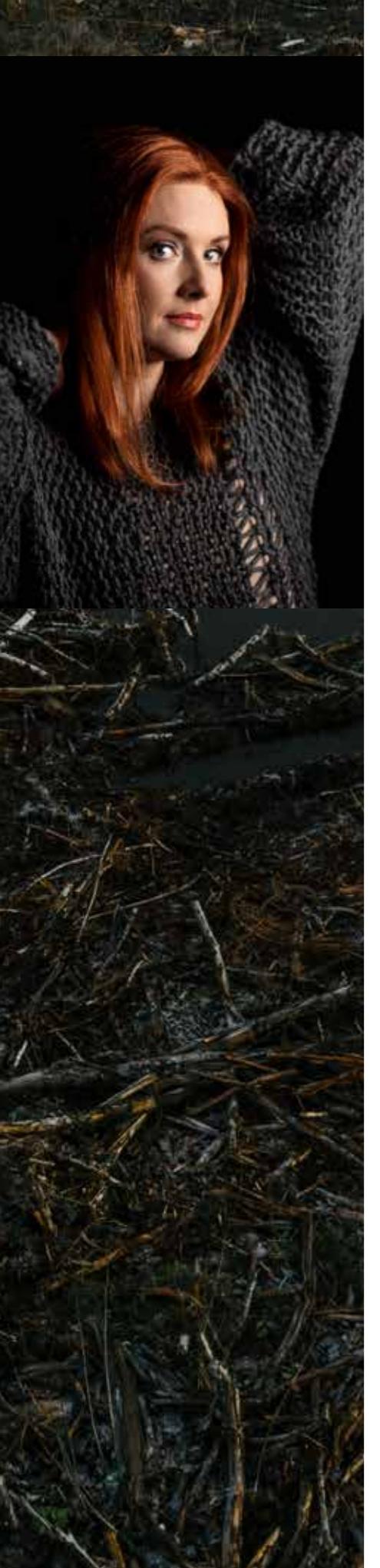
Taavi Tampuu on lõpetanud 2001. aastal Karlsruhe Muusikakõrgkooli laulu ja muusikaõpetuse erialal ning 2004. aastal Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemia ooperilaulu erialal. Alates 2002. aastast on ta teinud erinevaid rolle Rahvusooperis Estonia ja Vanemuises, viimasteks osatäitmisteks vastavalt Albert Massenet' ooperis „Werther“ ning Masetto Mozarti ooperis „Don Giovanni“ ja Antonio Donizetti ooperis „Linda di Chamounix“. 2019. aasta sügisel astus ta üles Joonasena Rudolf Tobias „Joonase lähetamises“ EMTA uue kontserdisaali avapidustustel. Tampuu on olnud tegev oratooriumi- ja kontserdilauljana ning alates 2009. aastast töötab õppejõuna EMTAs ja Heino Elleri Muusikakoolis Tartus.

Taavi Tampuu graduated from Karlsruhe Musikhochschule in 2001, specializing in singing and music studies, and from the Estonian Academy of Music and Theatre in opera singing in 2004. Since 2002 he has been performing numerous roles at the Estonia National Opera and the Vanemuine, the most recent of which are Albert in Massenet's opera *Werther* and Masetto in Mozart's opera *Don Giovanni*, Antonio in Donizetti's *Linda di Chamounix*. In 2019 he performed the role of Jonah in Rudolf Tobias' *Jonah's Mission* at the inauguration celebrations of the new concert hall of the Estonian Academy of Music and Theatre. Tampuu has been active as an oratorio and concert singer and has been teaching at the Estonian Academy of Music and Theatre and the Tartu Heino Eller Music School since 2009.

Simo Breede on alates 2013. aastast Vanemuise teatri solist. Ta lõpetas lauluõpingud Heino Elleri Muusikakoolis. 2009. aastal tegi ta soolodebüüti Savonlinna ooperifestivalil Keiserliku komissari väikerolliga Puccini ooperis „Madama Butterfly“. 2009–2010 õppis Breede vahetusüliõpilasena Rooma Santa Cecilia Konservatoriumis. 2011. aastal lõpetas magistrantuuri Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias Jaakko Ryhaneni käe all. Rolle Vanemuises: Masetto Mozarti ooperis „Don Giovanni“, Marquis de Boisfleury Donizetti ooperis „Linda di Chamounix“, Purjus poeet, Coridon ja Bottom Purcelli ooperis „Haldjakuninganna“, Salieri Rimski-Korsakovi ooperis „Mozart ja Salieri“, Johann Massenet' ooperis „Werther“. Aastal 2009 pälvis Breede Naan Pölli nimelise noorte lauljate stipendiumi. 2012. aastal sai ta Rahvusvahelise Richard Wagneri Ühingu stipendiaadiks.

Simo Breede, who studied singing at the Tartu Heino Eller Music School, has been working as a soloist at the Vanemuine since 2013. In 2009 he made his soloist debut at the Savonlinna Opera Festival in the supporting role as the Imperial Commissioner in Puccini's opera *Madama Butterfly*. In 2009–2010 he studied at the Conservatorio di Musica Santa Cecilia in Rome, and in 2011 he received a master's degree from the Estonian Academy of Music and Theatre, having studied with Jaakko Ryhanen. Roles in the Vanemuine: Masetto on Mozart's *Don Giovanni*, Marquis de Boisfleury in Donizetti's *Linda di Chamounix*, Drunk poet, Coridon and Bottom in Purcell's *Fairy Queen*, Salieri in Rimsky-Korsakov's *Mozart and Salieri*, Johann in Massenet's *Werther* et al. In 2009, Breede won the Naan Pold Young Singer Scholarship in the same year. In 2012 he was the recipient of a scholarship from the International Association of Wagner Societies.

Pirjo Jonas on alates 2010/2011 hooajast Vanemuise teatri kooros ooperisolist. Ta omandas 2009. aastal magistrikraadi Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ooperilaulu erialal. Lisaks on ta lõpetanud Tartu Ülikooli inglise keele ja kirjanduse erialal. Ta on andnud kontserde nii Eestis kui välismaal ning soleerinud paljude suurte vormide ettekannetel. Jonas on üles astunud nii RO Estonia kui Vanemuise teatri lavadel. Rolle: Madame Herz Mozart „Teatridirektor“; Titania Purcelli „Häldjakuninganna“; Susanna Mozart „Figaro pulmas“; Frasquita Bizet „Carmen“; Madeleine Abrahami „Savoy ballis“; Pepi Strauss „Viini veres“; Carlotta Giudicelli Webberi „Ooperifantoomis“, Johanna Sondheimeri „Sweeney Todd“; Linda Donizetti „Linda di Chamounix“; Donna Anna Mozart „Don Giovanni“ jt.

Pirjo Jonas has been a soloist at the Vanemuine since the 2010/11 season. She obtained her master's degree in opera singing at the Estonian Academy of Music and Theatre in 2009 and she also holds a degree in English language and literature from the University of Tartu. Jonas has been widely performing in concert in Estonia as well as abroad; she has been a soloist in many large-scale vocal works and appeared on stage both at the Estonian National Opera and the Vanemuine. Her roles include Madame Herz in Mozart's *Der Schauspieldirektor*; Titania in Purcell's *The Fairy Queen*; Susanna in Mozart's *Le Nozze di Figaro*; Frasquita in Bizet's *Carmen*; Madeleine in Abraham's *Ball im Savoy*; Pepi in Strauss' *Wiener Blut*; Carlotta Giudicelli in Webber's *Phantom of the Opera*, Linda in Donizetti's *Linda di Chamounix*, Donna Anna in Mozart's *Don Giovanni* et al.

Vanemuise ooperikoor / Vanemuine Opera Chorus

Sopran / Soprano Elin Kaiv, Grete Oolberg, Helen Hansberg, Helen Nõmm, Kaja Ilmjärv, Luule Veziko, Marika Villemson, Merle Aunpuu, Milvi Luik, Siiri Koodres, Silja Lani

Alt / Alto Eve Kivila, Inge Õunapuu, Katrin Kapinus, Kristel Oja, Kristiina Hovi, Lembi-Liis Ebre

Tenor Aleksander Lumi, Edgar Mikkel, Hisatoshi Nezu, Ivar Saks, Oliver Timmusk, Rainer Aarsalu, Tarmo Teeiki

Bass Alo Kurvits, Artur Nagel, Egon Laanesoo, Elmar Pool, Kristjan Häggblom, Risto Orav, Ruudo Vaher, Uku-Markus Simmermann

Vanemuise sümfooniaorkestri koosseis / Vanemuine Symphony Orchestra

Muusikajuht ja peadirigent / Musical Director and Chief Conductor Risto Joost
Orkestri kontsertmeister / Concertmaster Kristel Eeroja-Pöldoja

I viiul / I violin Yestyn David Griffith, Andri Annus, Laura Miilius-Koddanipork, Susann-Elisabeth Kisla, Maria Lepnurm, Vitalij Regensperger, Katrin Ojam, Anne Vellomäe, Helena Valpeteris

II viiul / II violin Vlad Câmpean, Liam Keneally, Sirli Laanesaar, Silja Câmpean, Žanna Toptši, Hille Niilisk-Rees, Juan José Restrepo Duarte, Triinu Tamm-Raudver

Vioola / Viola Kadri Rehema, Svetlana Nukka, Hanno Mait Maadra, Teresa Järve, Darja Motovilova, Tiina Enniko

Tšello / Cello Lauri Sõöro, Enno Lepnurm, Heli Illumets, Olga Raudonen, Marina Peleševa, Camillo Cabassi

Kontrabass / Contrabass Linda Viller, Aivar Eimra, Jaanus Roosileht, Jaanus Siniväli

Harf / Harp Kai Visnapuu

Tšelest / Celesta Margus Riimaa

Flööt / Flute Kerstin Laanemets, Anete Vinkel, Heili Mägi, Margus Kits

Oboe Anna Šulitšenko, Anastasiia Cherniak, Maimu Kaarde

Klarnet / Clarinet Margus Vahemets, Tõnu Kalm, Heimo Hodanjonok

Fagott / Bassoon Kulvo Tamra, Johanna Tuvi, Stefan Heinrich Kerstan

Metsasarv / French horn Kreete Perandi, Jürgnas Rähni, Urmas Himma, Richard Tamra, Kristiina Luik, Marie Jaksman

Trompet / Trumpet Priit Rusalepp, Marti Suvi, Viljar Lang, Karl Vakker

Tromboon / Trombone Kait Tiitso, Rain Kotov, Laura Muceniece, Aivo Koddanipork

Tuuba / Tuba Tanel Tamm

Löökriistad / Percussions Ilja Šarapov, Adam Jeffrey, Ilmar Varjun, Alessandro Beco

Orkestri lavameistrid / Orchestra's Stage Technicians Kalev Helmoja, Johann Jakob Jürgen

Teatrijuht / General Manager Kristiina Alliksaar

Muusikajuht / Musical Director Risto Joost

Balletijuht / Ballet Director Mare Tommingas

Draamajuht / Drama Director Tiit Palu

Lavastusala / Production Department Karis Hindriksoo-Pitsi, Maiken Nõmmoja

Lavameistrid / Stage Technicians Rello Lääts, Kaupo Jalas, Taivo Pöder, Tanel Pärn,
Urmas Poom, Jüri Urbel, Risto Roosaar, Risto Hanneste, Margus Rump

Dekoratsiooniala / Stage Set Department Marika Raudam, Mait Sarap, Innari Toome, Ain Austa,
Andres Lindok, Katrin Pahk, Leenamari Pirn, Helen Elbrecht, Terje Kihl, Armin Luik, Aleksandr
Karzubov, Indrek Ots, Mart Raja, Karmo Kiivist, Janek Uuna

Kostüümiala / Wardrobe Department Liisi Ess, Ivika Jõesaar, Ruth Rehme-Rähni, Külli Kukk, Edith Ütt, Ljubov Guzun,
Ivi Vels, Kaire Arujõe, Valentina Kalvik, Heli Kruuse, Inkeri Orasmaa, Olga Vilgats, Irina Medvedeva, Natalja Malinen, Luule
Luht, Tia Nuka, Daisy Tiikoja, Elli Nöps, Anneli Vassar, Marit Reinmets, Juta Reben, Toomas Vihermäe, Ljudmila Nikolajeva

Rietusala / Costume Warehouse Raina Varep, Kai Vahter, Kaidi Mikk

Grimm ja soengud / Make Up and Hair Stylists Kelly Treier, Sandra Rätsep-Kirss,
Madli Uibukant, Anneliis Punnar, Rutt Laikask, Janika Kolju

Rekvisiidiala / Stage Prop Department Liina Martoja, Kaie Uustal, Mirka Porrassalmi,
Kärt Paasik, Angelika Aun, Annaleena Adamson

Valgusala / Lighting Department Andres Sarv, Imbi Mälk, Raul Telliskivi

Heli- ja videoala / Audio-Visual Department Andres Tirmaste, Toivo Tenno, Martin Salundi

Kavalehe teostus / Program Team:

Tekstid koostas / Texts by Karmel Helena Kokk

Kujundaja / Designer Katrin Kelpman

Fotograaf / Photographer Rasmus Kull, Taavi Lutsar

Tekstid tõlkisid / Translations by Karmel Helena Kokk, Luisa Tölkebüroo / Luisa Translation Bureau

Emakeelne kultuur on hindamatu väärus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,

et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.

Lubame hea seista foni käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks. Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAEE2X /

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEE2X

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,

Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,

Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Koostööpartner

Suvekontserdi peatoetaja

Ametlik hotellipartner

KULTURIMINISTERIUM

Lindsalu, Elo 2016. *Ei õnnestu ammendada Tammsaare varaaita.* Sirp, 23.09

Merilai, Arne 2015. *Tammsaare aga-ometi.* Keel ja Kirjandus, 5

Tammsaare, A. H. 1988. *Keelest ja luulest.* – A. H. Tammsaare, Publitsistika II (1914–1925).

Kogutud teosed 16. Tallinn: Eesti Raamat

Treier, Elem 2011. *Tammsaare elu härra Hansenina.* Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus

Vaino, Maarja 2010. *Anton Petrovitš ja sfääride muusika.* Keel ja Kirjandus, 7

Vaino, Maarja 2011. *Irratsionaalsuse poeetika A. H. Tammsaare loomingus.* Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus

Kanname elamus

Kõige mõnusam aeg ootab

 TALLINK

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA.
ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

Ülikooli 14, Tartu
www.lydia.ee

Töömeeste
eest hoolitseb
Taivoster

Taivoster Baltic OÜ
Turu45B, Tartu 50106
www.taivoster.ee

